

Kommentarer till bedömningsmatriserna

Nedan beskrivs och förklaras matrisernas aspekter samt hur elevlösningen ska bedömas i relation till den aktuella kommunikationssituationen. Matrisernas krav för respektive nivå ska vara uppfyllda i sin helhet. Krav på nivån eller nivåerna under ingår alltid i den högre nivån. När det gäller aspekten Språk skiljer den sig åt mellan de två kurserna, och aspekten beskrivs i tre avsnitt. I det första beskrivs det som är gemensamt för de båda kurserna och därefter följer två separata avsnitt med vad som gäller för respektive kurs. Även i aspekten Disposition finns vissa skillnader mellan kurserna vilket framgår av beskrivningen av aspektnivåerna. I övrigt gäller förklaringarna båda kurserna. För varje aspekt finns i materialet nedan två delar: en som översiktligt beskriver, förklarar och vägleder hur matriserna ska tolkas samt en som fokuserar på bedömning utifrån aspektens tre nivåer.

Innehåll (sv & sva)

I denna aspekt bedöms innehållslig relevans och komplexitet samt kritisk läsning utifrån kommunikationssituationen. Detta innebär att bedömningen ska utgå från i vilken utsträckning lösningen

- är självbärande
- är innehållsligt relevant i förhållande till uppgiftsinstruktionen
- har ett självständigt, nyanserat resonemang respektive en självständig, underbyggd argumentation
- har en relevant källhantering
- följer normer för referat- och citatteknik.

Övergripande vägledning för bedömning av aspekten Innehåll (sv & sva)

Innehållslig relevans och komplexitet. I skrivuppgiftens instruktion anges vilket ämne som ska behandlas och vilka språkliga aktiviteter inlägget ska innehålla. Aktiviteterna är markerade med fetstil. Eleven kan välja mellan att skriva antingen ett resonerande inlägg eller ett debattinlägg. Syftet är att ge läsarna perspektiv på ämnet respektive att övertyga läsarna, och detta syfte styr de språkliga aktiviteter som efterfrågas i instruktionen, till exempel förklara, beskriva, resonera eller argumentera. Det behöver inte råda jämvikt mellan innehållsleden i resonerande inlägg, utan avgörande för bedömningen är hur väl utvecklade resonemangen är i sin helhet.

Vid bedömning av relevans och komplexitet ska beaktas i vilken utsträckning lösningens innehåll fördjupas och hur väl innehållet kan kopplas till det som efterfrågas i instruktionen. I den tänkta kommunikationssituationen ska inlägget publiceras på en webbplats och riktas till en bred allmänhet, vilket ställer krav på att texten ska vara självbärande. Detta innebär bland annat att ämnet kontextualiseras för läsaren, att förmodat okända begrepp definieras och att eventuella exempel görs allmängiltiga. Om elevlösningen saknar rubrik ska detta inte påverka bedömningen. Om eleven har valt en annan rubrik än den givna, behöver det inte påverka bedömningen förutsatt att rubriken inte är vilseledande och att innehållet motsvarar uppgiftsinstruktionen.

Kritisk läsning samt källhantering. Kritisk läsning avser i det här sammanhanget förmågan att kunna reflektera över, sovra bland och göra sammanfattningar av centrala tankar i källtexten samt att kunna integrera dessa i den egna texten. Källtexten måste användas för att lösningen ska uppfylla kraven för aspekten Innehåll. Något ur källan ska presenteras och relevansen i sammanhanget ska framgå för att innehållet ska vara självbärande och anpassat till situationen. Eleven bör kommentera det som tas upp ur källtexten, och det ska framgå vad som är elevens tankar och vad som är hämtat från källan. Enligt matrisen

tillkommer inte krav på hur utförligt eller omfattande källan används, vilket innebär att en relativt begränsad användning av källan kan accepteras även på högre aspektnivåer.

På de högre nivåerna tillkommer dock krav på att källan återges rättvisande och på referatets eller citatets relevans för argumentationen eller resonemanget som helhet.

Källhänvisning. En källhänvisning som gör det möjligt för läsaren att hitta källan ska finnas, men hänvisningen måste inte vara fullständig på någon aspektnivå. Med dagens teknik är det ofta möjligt att spåra texter med till exempel rubrik och skribent eller skribent och publiceringsställe. Att endast ange skribent i samband med ett citat eller endast en rubrik till källtexten kan dock inte anses tillräckligt. Även om källan skulle vara möjlig att spåra följs i dessa fall inte grundläggande normer för citat- och referatteknik i tillräcklig utsträckning.

Ordantal. Det angivna ordantalet är en vägledning för att eleven ska kunna disponera provtiden. Lösningens omfång är inte i sig avgörande för bedömning av innehållsaspekten. Avgörande för bedömningen är hur väl innehållet motsvarar de språkliga aktiviteterna i instruktionen samt aspektnivåerna i matrisen.

Krav för aspekten Innehåll (sv & sva)

Nivå E. För nivå E ska inlägget innehålla ett i huvudsak självbärande resonemang respektive en i huvudsak självbärande argumentation i vilket/vilken något från källtexten presenteras. I ett resonerande inlägg innebär detta att de båda innehållsleden i uppgiftsinstruktionen ska kunna urskiljas. På motsvarande sätt ska elevens åsikt i den aktuella frågan framgå i ett debattinlägg, och åsikten ska stödjas av något argument. Att resonemanget eller argumentationen ska vara i huvudsak självbärande innebär att ämnet i någon mån kontextualiseras och att det som presenteras från källtexten kan förstås utifrån sammanhanget. En spårbar källhänvisning måste också finnas. Källhänvisningar som placeras utanför texten kan godtas på denna nivå trots att sådana hänvisningar knappast är anpassade till den givna situationen. I sin text ska eleven skilja på egna och andras tankar, men om enstaka uppgifter hämtade från källtexten används utan referatmarkör kan detta dock accepteras.

Nivå C. För nivå C ska inlägget innehålla ett självbärande och utvecklat resonemang respektive en självbärande och utvecklad argumentation i vilket/vilken något relevant från källtexten återges på ett i huvudsak rättvisande sätt. I ett resonerande inlägg innebär detta att relevanta underteman utvecklas. På motsvarande sätt ska ställningstagandet vara tydligt i ett debattinlägg, och tesen ska underbyggas av relevanta argument. På den här nivån är det dock acceptabelt att argument med svagare koppling till tesen förekommer, förutsatt att argumentationen som helhet är relevant. Likaså kan en argumentation i vissa fall vara fungerande trots att ett framfört motargument inte till fullo bemöts. Att resonemangen respektive argumentationen ska vara självbärande innebär till exempel att ämnet kontextualiseras och att det som presenteras från källan i huvudsak ska vara rättvisande återgivet.

På nivå C krävs även att referatets eller citatets relevans i sammanhanget i huvudsak ska framgå för att texten ska anses självbärande. Förutsatt detta kan smärre felaktigheter i fråga om återgivning accepteras på denna nivå. Vad som utgör smärre felaktigheter måste avgöras från fall till fall, men de får inte röra sådant som är centralt i källtexten. En särskild svårighet rörande referat kan vara att återge olika röster i en källtext. Förutsatt att det finns en spårbar källhänvisning till uppgiftsinstruktionens källtext är det därför fullt acceptabelt på nivå C och

högre att eleven använder referatmarkörer för att skilja på olika röster i källtexten, men utan att ange att rösterna hämtats ur samma källtext som angivits i hänvisningen. På nivå C är det också acceptabelt att källan inte anges vid det första tillfället som stoff från källtexten används, förutsatt att det finns referatmarkörer i texten och att källhänvisningen anges senare i texten. Det krävs att källhänvisningen är infogad i texten för att motsvara kraven på denna nivå. Om en spårbar hänvisning vävs in i texten och kompletteras med en fullständig hänvisning i en not eller liknande ska tillägget efter texten inte påverka bedömningen negativt.

Nivå A. För nivå A ska inlägget innehålla ett nyanserat resonemang respektive en effektiv argumentation som ger självständiga och relevanta perspektiv på ämnet eller i förhållande till källtexten. I ett resonerande inlägg innebär detta till exempel att ämnet på en åldersadekvat nivå fördjupas eller problematiseras genom att olika infallsvinklar framträder. På motsvarande sätt ska argumentationen vara väl underbyggd i ett debattinlägg, till exempel genom att samtliga argument är kopplade till tesen och att relevansen är tydlig för läsaren. På nivå A ska det som presenteras ur källtexten vara rättvisande återgivet och relevansen framgå tydligt. Det är acceptabelt även på denna nivå att källor i källan inte anges helt normenligt (se exempel på detta under nivå C). En smärre felaktighet i återgivningen behöver inte heller påverka bedömningen.

Disposition (sv & sva)

I aspekten Disposition bedöms organisation av stoff samt textbindning utifrån kommunikationssituationen. Detta innebär att bedömningen ska utgå från i vilken utsträckning

- organisationen av stoffet är logiskt utformad och proportionerlig
- styckeindelningen är ändamålsenlig
- inramningen, det vill säga inledning och avslutning, fyller sin funktion
- textbindningen förtydligar sammanhangen i texten.

Övergripande vägledning för bedömning av aspekten Disposition (sv & sva)

Organisation av stoff samt inramning och styckeindelning. Dispositionen ska ge stöd åt läsningen och läsaren ska kunna följa textens innehåll. Nedan beskrivs olika faktorer som för båda svenskkurserna är relevanta att observera vid bedömningen av elevlösningens disposition.

- Organisation av stoffet. Bedömningen utgår från hur stoffet i lösningen är organiserat, det vill säga om textdelar och underteman är logiskt ordnade, och om de teman som behandlas utvecklas proportionerligt. Organisationen är tematiskt motiverad om underteman respektive argument behandlas sammanhållet. Det är även acceptabelt att organisera textens stoff så att innehållet följer ordningen i uppgiftsinstruktionen, förutsatt att källtexten presenteras på ett sätt som gör kopplingen till de andra två leden i uppgiftsinstruktionen tydlig.
- Styckeindelning och styckemarkering. Styckeindelningen synliggör organisationen av stoffet. Huruvida styckeindelningen är rimlig avgörs av om indelningen synliggör textens olika delar och underteman. Organisationen av stoffet kan följa en logisk princip, även om styckeindelningen inte fullt ut motsvarar denna, till exempel om texten indelas i fler eller färre stycken än vad som är motiverat. Styckeindelningen kan vara rimlig, även om den grafiska styckemarkeringen inte är normenlig. En korrekt styckemarkering kan göras genom markering med indrag eller blankrad. En genomtänkt kombination av storstycken och småstycken kan också fungera eftersom modellen är väl etablerad.
- Inramning. Det är även relevant att uppmärksamma hur väl anpassad elevlösningens inramning, det vill säga inledning och avslutning, är till texttypens

syfte. I ett resonerande inlägg kan det vara passande att avrunda resonemanget med en konklusion. I ett debattinlägg är det till exempel lämpligt att tesen explicit framgår i inledningen och/eller avslutningen. Observera att varken inledning eller avslutning behöver vara grafiskt markerad för att anses funktionell.

Textbindning. En fungerande textbindning är av stor betydelse för läsarens förståelse av texten. En skribent behöver kunna utnyttja olika medel för att binda ihop textens delar, såväl inom som mellan styckena. Bedömningen ska utgå från i vilken utsträckning textbindningen som helhet är funktionell.

De vanligaste typerna av textbindning är konnektivbindning, referensbindning, retorisk bindning och tematisk bindning.

- **Konnektivbindning.** Med konnektiver eller sammanhangssignaler uttrycks till exempel motsättningar (*men, däremot*), tillägg (*och, dessutom*), emfas (*i själva verket*) och en mängd andra relationer mellan satser, meningar och stycken, som kronologi, orsak–verkan och så vidare. Här kan det vara väsentligt att se i vilken utsträckning sammanhangssignalerna är funktionella och varierade. Bedömaren kan också iaktta om det mestadels är vanliga konjunktioner och subjunktioner såsom *och, men, eftersom* och *också* som används eller om även sådana som *dessutom, följaktligen* och *ytterligare* används på ett välavvägt och funktionellt sätt. Observera att sammanhangssignaler också kan utgöras av länkande fraser som *En skillnad är* eller *Detta ledde till*. Sammanfattande och framåttpekande sammanhangssignaler, liksom adversativa konnektiver (exempelvis *dock, emellertid, tvärtom*) är ofta särskilt viktiga för förståelsen.
- **Referensbindning.** En form av referensbindning består av så kallade ledfamiljer. Dessa utgörs av omväxlande sambandsled som kan vara substantiv och pronomen, vilka syftar på en och samma referent. Referensbindningen kan också bestå av ett flertal ord nära förknippade med varandra, till exempel i ledfamiljen *kränkningar* med sambandsled som ”skällsord – göra narr av – hat–provokativa kommentarer”.
- **Retorisk bindning.** En tämligen vanlig retorisk strategi med textbindande funktion är att avsluta eller påbörja stycken med en fråga eller en retorisk fråga för att binda samman olika underteman. I dessa fall är frågorna en strategi som tydliggör textens struktur. I bedömningen av retorisk bindning är det viktigt att beakta i vilken utsträckning tillämpningen är välavvägd och har en sammanhållande funktion. Således kan exempelvis en överanvändning av frågor eller övertydliga partitio-delar inte betraktas som funktionella.
- **Tematisk bindning (ofta kallad tema–rema-principen).** Denna typ av textbindning innebär att informationen presenteras i en överskådlig ordning och går från det kända och gamla till det okända och nya. Det redan kända (tema) kommer först i meningen och den nya informationen (rema) kommer sedan. Då tematisk bindning förekommer i alla texter måste bedömningen av textbindningen fokusera på hur väl växlingen mellan tema och rema fungerar, inte enbart på förekomsten av sådana bindningar.

Krav för aspekten Disposition – nivå E (sv & sva)

Nivå E. För nivå E i båda kurserna ska texten vara sammanhängande och uppvisa enkel textbindning. Det innebär att innehållet ska vara ordnat så att sammanhanget går att uppfatta. Exempelvis kan sammanhanget i vissa fall gå helt förlorat om presentationen av källan placeras separat i det sista stycket utan koppling till den övriga texten. I dessa fall når lösningen inte kraven för aspektnivån. En enkel textbindning utmärks av att mestadels vanliga sammanhangssignaler förekommer samt att referensbindningen i övrigt är föga varierad. På nivå E ställs inte krav på att texten ska vara indelad i stycken som markerats grafiskt och inte heller på inramning, förutsatt att texten hålls ihop av ämnet i uppgiften.

Krav för aspekten Disposition – nivå C och A (sv)

Nivå C. På nivå C ska texten vara tydligt disponerad genom att den utmärks av i huvudsak logisk organisation av stoffet och funktionell textbindning. Dessutom ska styckeindelningen vara till övervägande del rimlig och inramningen fungerande. Det innebär att ordningsföljden i huvudsak ska vara logisk och att underteman ska behandlas sammanhållet. På nivå C ska textbindningen även underlätta läsningen, vilket innebär varierade och funktionella textbindningsstrategier. Det innebär dessutom att indelningen i stycken ska synliggöra textens organisation även om vissa brister kan förekomma. På denna nivå behöver exempelvis inte styckeindelningen markeras helt korrekt, utan avgörande för bedömningen är att organisationen synliggörs genom indelningen. Det innebär till exempel att så kallade radstycken kan accepteras trots att detta inte är normenligt. Inramningen av textens innehåll kan bedömas vara fungerande genom att inledningen exempelvis har ett tydligt läsartilltal eller utgör en introduktion till ämnet, samt att avslutningen exempelvis sammanfattar, återknyter till eller betonar något. Vissa smärre brister i inramningen kan accepteras på denna nivå, förutsatt att inledning och avslutning ändå fyller sin funktion.

Nivå A. På nivå A i kursen svenska 1 ska texten vara väldisponerad genom att den utmärks av logisk organisation av stoffet, balans mellan olika delar, korrekt styckemarkering och välfungerande inramning. Balans mellan textens olika delar innebär främst att de teman som behandlas utvecklas proportionerligt samt att inledning och avslutning har passande omfattning. Exakt balans är dock inte ett krav. Inramningen ska på nivå A ska vara välfungerande. Det kan innebära att inledningen är intresseväckande eller ger en välfungerande introduktion till ämnet och att avslutningen kan utgöra en välavvägd konklusion eller avslutande kommentar i ett resonerande inlägg respektive en effektiv avrundning av argumentationen. Mindre allvarliga brister i fråga om styckemarkering, såsom om nytt stycke markeras på ett hyperkorrekt sätt med både blankrad och indrag samtidigt, kan accepteras också på denna nivå.

Krav för aspekten Disposition – nivå C och A (sva)

Nivå C. På nivå C ska texten vara tydligt disponerad genom att den utmärks av i huvudsak logisk organisation av stoffet och funktionell textbindning. Dessutom ska styckeindelningen vara till övervägande del rimlig och inramningen i huvudsak fungerande. Det innebär att ordningsföljden i huvudsak ska vara logisk och att underteman ska behandlas sammanhållet. På nivå C ska textbindningen även underlätta läsningen, vilket innebär varierade och funktionella textbindningsstrategier. Det innebär dessutom att indelningen i stycken ska synliggöra textens organisation även om vissa brister kan förekomma. På denna nivå behöver exempelvis inte styckeindelningen markeras helt korrekt, utan avgörande för bedömningen är att organisationen synliggörs genom indelningen. Det innebär till exempel att så kallade radstycken kan accepteras trots att detta inte är normenligt. Inramningen av textens innehåll kan bedömas vara fungerande genom att inledningen exempelvis har ett tydligt läsartilltal eller utgör en introduktion till ämnet, samt att avslutningen exempelvis sammanfattar, återknyter till eller betonar något. Vissa brister i inramningen kan accepteras på denna nivå, förutsatt att inledning och avslutning ändå huvudsakligen fyller sin funktion.

Nivå A. På nivå A i kursen svenska som andraspråk 1 ska texten vara väldisponerad genom att den utmärks av logisk organisation av stoffet, balans mellan olika delar, korrekt styckemarkering och fungerande inramning. Balans mellan textens olika delar innebär främst att de teman som behandlas utvecklas proportionerligt samt att inledning och avslutning har passande omfattning. Exakt balans är dock inte ett krav. Endast en fungerande inramning krävs för svenska som andraspråk 1 eftersom en välfungerande inramning ställer alltför höga krav på språklig

precision och säkerhet. Mindre allvarliga brister i fråga om styckemarkering, såsom om nytt stycke markeras på ett hyperkorrekt sätt med både blankrad och indrag samtidigt, kan accepteras också på denna nivå.

Språk (sv & sva)

Aspekten Språk har olika krav i de båda svenskkurserna. Bedömningen av språk och stil utgår dock från en gemensam terminologi och därför beskrivs detta inledningsvis i ett avsnitt som gäller både svenska 1 och svenska som andraspråk 1. Därefter förklaras matriserna och aspektnivåerna i två separata avsnitt.

Uppgiftsinstruktionen ställer tämligen specifika krav på språklig kompetens då den anger att elevlösningen ska innehålla olika språkliga aktiviteter, till exempel förklara, beskriva, resonera eller argumentera. Dessutom ska eleven kunna skilja på egna och andras tankar med hjälp av referat- och citatteknik. Därmed kan en elevlösning, trots att den är helt eller i det närmaste fri från språkliga fel, ligga på en alltför enkel nivå i både kognitiv och språklig mening i förhållande till instruktionens krav.

Nedan beskrivs olika faktorer, både brister och styrkor, som för båda svenskurserna är relevanta att observera vid bedömningen av språklig säkerhet och komplexitet samt stilistisk anpassning. Överlag är det viktigt att bedömaren inte bara ”letar fel” när språk och stil analyseras utan också uppmärksammar de språkliga färdigheter och kommunikativa kvaliteter som texten uppvisar.

- **Adverbial.** En varierad och funktionell användning av adverbial ger språket högre precision och större nyansrikedom. Skickligt använda satsadverbial utgör modalitetsmarkörer som kan ge nyans åt framställningen genom att till exempel uttrycka frekvens, grad av visshet, förmodan eller attityd till det som beskrivs (*vanligtvis, eventuellt, troligtvis, definitivt, rimligen, förhoppningsvis*).
- **Fundament.** Fundamentet utgörs av de ord som står före det finita verbet i huvudsatsen. Om dessa utgör olika satsled, och om fundamenten dessutom är av varierande längd, blir känslan vid läsningen att texten har flyt och rytm. Ett exempel är följande utdrag från en elevlösning där fundamenten strukits under. Dessa utgörs av kort adverbial, kort subjekt, utbyggt adverbial, adverbial bisats, utbyggt subjekt och kort subjekt.

I artikeln nämns det att vi 90-talister siktar mot en enklare livsstil här hemma.

Jag är dock tveksam till att detta är sant. Bland dagens ungdom är de flesta väldigt beresta. När man rest mycket som ung och sett stora delar av världen, tror jag att det för många ger mersmak – det lilla livet här hemma räcker inte till, det finns möjligheter även utanför våra gränser.

- **Interpunktion.** Normenlig användning av skiljetecken kan vara en svårighet för många elever. Ett vanligt problem är så kallad satsradning, det vill säga att huvudsatser radas efter varandra utan punkt och stor bokstav eller sammanbindande konjunktion. Satsradning utan kommatecken mellan huvudsatserna är ett fel som avsevärt stör läsningen och ska påverka bedömningen negativt. Att markera ny huvudsats med endast komma är mindre störande men sällan passande i de texter som skrivs i provet. Enstaka sådana satsradningar kan dock ingå även i välformulerade texter. På de högre nivåerna i båda kurserna ställs krav på att texten inte ska innehålla olika typer av interpunktionsfel i alltför stor utsträckning.
- **Meningsbyggnad.** En grafisk mening innehåller i regel en huvudsats, ofta utvecklad med en eller flera bisatser. I tidningsprosa och nättext är det numera ganska vanligt att också fristående bisatser får utgöra en mening, och därför kan inslag av sådana meningar i elevlösningarna få förekomma. Grava meningsbyggnadsfel såsom stilistiskt omotiverade fristående bisatser, meningar utan subjekt eller finit

verb samt frekventa satsradningar kan dock vara en indikator på osäkerhet kring grafisk avgränsning av meningar.

- **Nominalfras.** En nominalfras består av ett substantiv eller pronomen (frasens huvudord) samt eventuella framför- och/eller efterställda bestämningar (exempelvis *den konstanta kritiken från forskare, professorer och filantroper*). Om sådana bestämningar finns är nominalfrasen utbyggd. En funktionell användning av utbyggda nominalfraser kan bland annat bidra till variation, precision, informationstäthet och uttrycksfullhet. Nominalfraser kan också fylla en viktig funktion i textbindningen, till exempel att skapa variation i sambandsleden inom en ledfamilj.
- **Nominalisering.** Nominalisering innebär att ett skeende uttrycks med ett substantiv i stället för ett verb. Användning av nominaliseringar kan bidra till informationstäthet och kan vara ett tecken på ett avancerat språk. Nominaliseringar blir ofta sammansättningar i svenskan, till exempel *teknikutvecklingen* i stället för *när tekniken utvecklades*. Vid bedömningen kan det vara fruktbart att uppmärksamma nominaliseringarnas stilistiska kvalitet och precision. Överanvändning av nominaliseringar kan dock påverka läsbarheten.
- **Pronomen.** Formfel av pronomen är tämligen vanligt förekommande och kan försvåra läsningen. Grava och upprepade fel i valet mellan till exempel pronomenformerna *de* och *det* som personligt pronomen (exempelvis ”istället ska de lösa problemet och torka upp de tillsammans”) påverkar i hög grad intrycket av texten. Likaså försvåras läsningen av osäkerhet i valet mellan den bestämda artikeln *det* och pronomenformen *de* (till exempel ”De beräknade priset för insamlingsystemet är upp till 300 miljoner per år”). Till de grava felen räknas även användningen av objektsformen *dem* som bestämd artikel, och användningen av ”ja” i stället för *jag*. Upprepade fel av denna karaktär ska inverka negativt på bedömningen och kan i många fall vara tecken på att språket inte i tillräcklig utsträckning följer skriftspråkets normer för språkriktighet. Svårigheter att skilja på subjektformen *de* och objektsformen *dem* kan vara tecken på ett språk med brister gällande språkriktighet, vilket kan påverka bedömningen. Fel såsom *hans/hennes* i stället för *sin* kan störa läsningen men behöver inte påverka bedömningen i lika hög utsträckning. Överanvändning av vissa pronomenformer som *man*, *jag* och *vi* kan vara kännetecknade för ett enkelt och mindre varierat språk.
- **Stavning.** I sammanhanget ska stavning ses som en överordnad kategori för såväl stavning som val av stor eller liten bokstav samt sär- och sammanskrivning. Stavfel stör läsningen och därför ställs krav på korrekturläsning av den egna texten. På de nivåer som kräver en högre språklig säkerhet ställs krav på att texten inte ska innehålla frekventa stavfel.
- **Stilistisk anpassning.** I de aktuella skrivsituationerna kan den stilistiska anpassningen framträda genom olika typer av stildrag, till exempel stildrag som är kännetecknande för en viss texttyp. Ett resonerande inlägg kan vara präglad av en saklig ton, men stilen kan även utmärkas av personliga reflektioner eller värderande inslag för att väcka läsarens intresse. En argumenterande text kan också vara saklig, men åsiktsuttrycken bör vara explicita. Värderande formuleringar kan i hög grad stärka effektiviteten i argumentationen. Se exempel på stildrag i tabell 1 på sidan 31.
- **Variation.** I elevlösningarna kan variation yttra sig på flera sätt. Exempelvis lyfter en varierad meningsbyggnad en text. Här kan det vara givande att iaktta fördelningen mellan huvudsatser och bisatser samt med vilken variation och precision olika bisatstyper används. I en skickligt utformad text varierar korta meningar med mer komplexa konstruktioner som innehåller underordningar. Variation kan även synas i ordval, till exempel vilka verbfraser, adverb och substantiv som används och om det förekommer nominaliseringar. Sådan variation är tecken på ett avancerat och säkert språk. När det gäller verbfraser är det givande att undersöka om enbart allmänna verb som *vara*, *ha*, *få* och *finnas* används i texten

eller om det även förekommer mer precisa verb. Jämför till exempel *kunna ha något hopp om framtiden* och *kunna hysa något hopp om framtiden*. Den senare formuleringen är ett tecken på välformulerat språk. Variation av fundament och nominalfraser är också kännetecknande för ett mer avancerat språk.

Tabell 1. Stildrag

Stildrag	Stildragets effekt	Exempel
Läsartilltal	Läsaren dras in i texten.	"Vi ungdomar ..." "Du och jag, vi ska ta ansvar ..."
Varierade meningstyper	Läsaren dras in i texten.	Tre varianter: Påstående: "Det finns ..." Fråga: "Vad ...?" Uppmaning: "Börja ifrågasätta ..."
Retorisk fråga	Läsaren dras in i texten.	"Skulle jag ha gett upp?"
Varierade uttrycksätt	Nyansering skapas.	"ett gott liv och en ljus framtid – möjligheter – ungdomars framtidsmöjligheter – ett bra liv och arbete"
Skriftspråkliga ordformer	Förtroendet för skribenten stärks.	"de", "dem", "vår" och "er"
Åsiktsuttryck	Skribentens åsikt görs explicit.	"Jag är av den uppfattningen att" "men enligt mig borde X förbjudas"
Värderingar	Engagemang och emfas skapas.	"Den finaste principen är ..." "Denna farliga metod ..."
Retoriska stilmedel	Språket blir rytmiskt och målande och läsaren dras in i texten.	Anafor: "Den dag då ... den dag då" Hopning: "en miljö där alla är omöjligt perfekta, otänkbart vackra och nära på identiska" Liknelse: "ren som en nytvättad baby" Metafor: "Livet är en resa."
Uttrycksfulla formuleringar	Kommunikationen blir precis och levande.	"möjligheter även utanför våra gränser" "motivationen och drivkraften till att lyckas"
Illustrativa förklaringar	Kommunikationen blir precis och levande.	"att du inte är självisk utan kan sätta ditt ego i andra hand"

Språk (sv)

I aspekten Språk i kursen svenska 1 bedöms språklig säkerhet och komplexitet samt stilistisk anpassning utifrån kommunikationssituationen. Detta innebär att bedömningen ska utgå från i vilken utsträckning lösningen är

- välformulerad samt språkligt komplex och säker
- stilistiskt anpassad.

Krav för aspekten Språk (sv)

Nivå E. För nivå E i kursen svenska 1 kan språket vara enkelt, men det ska i huvudsak vara anpassat till skriftspråkets normer för språkriktighet. Meningsbyggnaden kan därmed vara enkel, men meningarna ska i huvudsak vara markerade med stor bokstav och punkt. Felaktigheter rörande stavning, meningsbyggnad eller interpunktion får förekomma med viss frekvens. Exempelvis kan satsradningar accepteras förutsatt att meningarna är fungerande och avgränsade med kommatecken. Däremot är en lösning som innehåller upprepade grava meningsbyggnadsfel, såsom stilistiskt omotiverade fristående bisatser eller meningar utan subjekt eller finit verb, inte godtagbar.

Stilen ska vara delvis anpassad till kommunikationssituationen. Anpassningen kan framträda på olika sätt, exempelvis genom läsartilltal eller genom anpassning till texttyp såsom saklighet i ett resonerande inlägg eller åsiktsuttryck i ett debattinlägg. Med tanke på den tänkta kommunikationssituationen bör stilen som helhet vara vårdad och kännetecknas av en viss formalitet. Det finns dock inte krav på ett formellt skriftspråk, och talspråkliga formuleringar får förekomma.

Nivå C. För nivå C i kursen svenska 1 ska språket vara varierat och delvis välformulerat samt anpassat till skriftspråkets normer för språkriktighet, även om vissa normavvikelser kan förekomma. Detta innebär att språket ska uppvisa variation på ord-, fras- och meningsnivå, ha visst flyt och driv samt innehålla inslag av goda formuleringar. Vissa avvikelser rörande stavning, meningsbyggnad (till exempel satsradningar och fristående bisatser) eller interpunktion kan också accepteras, men dessa får inte förekomma frekvent.

Stilen ska vara anpassad till kommunikationssituationen. I ett resonerande inlägg ska stilen i huvudsak präglas av sakliga formuleringar. Även argumenterande inslag kan få förekomma i resonerande inlägg, förutsatt att inlägget ändå kan fungera i den tänkta kommunikationssituationen. Stilen i ett debattinlägg ska som helhet vara argumenterande, till exempel genom tydliga åsiktsuttryck och värdeord. Tillämpningen av stildrag, såsom läsartilltal eller retoriska frågor, ska vara funktionell i sammanhanget.

Nivå A. För nivå A i kursen svenska 1 ska språket vara säkert och välformulerat, även om någon mindre lyckad formulering eller normavvikelse kan förekomma. Det innebär att språket ska ha flyt och innehålla åtskilliga goda och uttrycksfulla formuleringar. Språklig säkerhet kan även visas genom exempelvis precision i fråga om ordval. Meningsbyggnaden ska vara välavvägd, det vill säga varieras mellan korta meningar och mer komplexa meningskonstruktioner. Endast enstaka, lindriga avvikelser från skriftspråksnormerna får förekomma för att språket ska kunna sägas fungera väl i kommunikationssituationen.

Stilen ska vara väl anpassad till kommunikationssituationen. Det innebär att det ställs högre krav på lösningens stilistiska precision. I ett resonerande inlägg bör stilen präglas av saklighet och illustrativa förklaringar. Argumenterande inslag i resonerande inlägg är acceptabla även på den högsta nivån. Stilen i ett debattinlägg ska vara tydligt argumenterande, till exempel genom slagkraftiga formuleringar.

Språk (sva)

I aspekten Språk i kursen svenska som andraspråk 1 bedöms språklig säkerhet och komplexitet samt kommunikativa kvaliteter beträffande stilistisk anpassning utifrån kommunikationssituationen. Detta innebär att bedömningen ska utgå från i vilken utsträckning

- kommunikationen är fungerande
- lösningen är språkligt komplex och säker
- lösningen är stilistiskt anpassad.

Övergripande vägledning för bedömning av aspekten Språk (sva)

I bedömningen av andraspråkstexter ligger fokus på elevens kommunikativa förmåga, det vill säga i vilken grad texten uppnår syftet och är anpassad till situationen. Att den kommunikativa förmågan fokuseras i bedömningen av språket innebär att bedömaren först ska fråga sig hur väl texten för fram innehållet och hur väl anpassad den är till kommunikationssituationen. Därefter ska bedömaren fråga sig hur normenligt språket är i förhållande till dess komplexitet.

Språklig säkerhet och komplexitet. En viss språklig komplexitet krävs för att kunna utföra de efterfrågade aktiviteterna, exempelvis vad gäller meningsbyggnad. En andraspråkstext som innehåller en komplex och varierad meningsbyggnad utan att begripligheten i hög grad försämras bör premieras även om inte varje konstruktion är korrekt. Svenskans ordföljd innebär stora svårigheter för andraspråksinlärare, och ordföljdsfel kan förekomma även hos den som kommit mycket långt i sin språkutveckling. Därför är det särskilt viktigt att notera både när konstruktioner är korrekta och när de är felaktiga, till exempel vid spetsställning av adverbial i huvudsats. Enstaka ordföljdsmisshar behöver inte påverka bedömningen.

I andraspråkstexter kan missvisande ordval påverka kommunikationen negativt. Till exempel kan felaktig användning av precisa verb bidra till att förståelsen blir lidande, såsom ”det är fel att avgöra om folk ifrån deras utseende” där ordet ”avgöra” använts i stället för exempelvis *bedöma* eller *döma*. Huruvida ett sådant fel påverkar textens begriplighet eller inte måste bedömas från fall till fall.

För att bedöma lösningens språkliga nivå kan det också vara givande att analysera tillämpningen av genus, numerus, bestämdhet och kongruens. I nominalfrasen ”den här optimistiska idén” framgår förmågan att klara såväl genus och dubbel bestämdhet som kongruens. Bestämdheten är också viktig i konstruktionen av referensbindningar. Enstaka genusfel (”en problem”), kongruensfel (”det ska vara rättvis”) eller problem med bestämdhet (”ett bra livet”) inverkar däremot inte menligt på förståelsen av texten, och sådana fel ska inte påverka bedömningen annat än om de förekommer i alltför riklig mängd.

Ett ytterligare språkdrag värt att uppmärksamma i andraspråkstexter är användning av partikelverb, det vill säga verb som följs av betonad preposition (eller adverb) och som därigenom får en modifierad eller helt annan betydelse. I början av andraspråksutvecklingen förekommer mest de vanligaste konkreta partikelverben (*komma in, gå ut*), men så småningom framträder även partikelverb som används i abstrakt betydelse (*ta upp, lägga till*). Partikelverb är vanliga i språkbudet och tyder på förtrogenhet med idiomatiska uttrycksätt.

Stilistisk anpassning. Bedömningen av stilistisk anpassning skiljer sig något mellan svenskämnen, men progression bedöms inom bägge kurserna. Krav på stilistisk anpassning kan dock inte ställas lika högt i andraspråkstexter eftersom det kräver en alltför bred språklig kompetens beträffande idiomatik, grammatik och ordförråd.

Kravnivåer för aspekten Språk (sva)

Nivå E. För nivå E i kursen svenska som andraspråk 1 ska språket vara begripligt, det vill säga innehållet ska kunna förstås utan alltför stor ansträngning, och det ska i huvudsak vara anpassat till skriftspråkets normer för språkriktighet. Det kan till exempel innebära att felaktigheter rörande stavning, ordval, meningsbyggnad, ordföljd och kongruens förekommer med viss frekvens, förutsatt att felen inte påverkar begripligheten i alltför stor utsträckning. Meningsbyggnaden kan vara enkel, men meningarna ska i huvudsak vara markerade med stor bokstav och punkt. Interpunktionsfel får förekomma med viss frekvens. Exempelvis kan satsradningar accepteras givet att meningarna är fungerande och avgränsade med kommatecken. Däremot är en lösning som innehåller upprepade grava meningsbyggnadsfel, såsom stilistiskt omotiverade fristående bisatser eller meningar utan subjekt eller finit verb, inte godtagbar.

Stilen ska i någon mån vara anpassad till kommunikationssituationen. Det innebär till exempel förekomst av mer sakliga formuleringar respektive åsiktsuttryck. Med tanke på den tänkta kommunikationssituationen bör stilen som helhet vara

vårdad och kännetecknas av en viss formalitet. Det finns dock inte krav på ett formellt skriftspråk, och talspråkliga formuleringar får förekomma.

Nivå C. För nivå C i kursen svenska som andraspråk 1 ska språket vara tydligt och ha viss variation. Kommunikationen ska överlag fungera väl, det vill säga språkliga normavvikelser får förekomma förutsatt att förståelsen inte hindras. På denna nivå ställs högre krav på språklig komplexitet, till exempel i fråga om meningsbyggnad och nominalfraser. Kommunikationen kan vara fungerande trots att felaktigheter förekommer, exempelvis beträffande ordval, kongruens, bestämdhet och ordföljd. Vissa avvikelser rörande stavning, meningsbyggnad (till exempel satsradningar och fristående bisatser) eller interpunktion kan också accepteras, men dessa får inte förekomma frekvent.

Stilen ska vara delvis anpassad till kommunikationssituationen. Anpassningen kan framträda på olika sätt, exempelvis genom läsartilltal eller genom anpassning till texttyp såsom saklighet i ett resonerande inlägg eller åsiktsuttryck i ett debattinlägg.

Nivå A. För nivå A i kursen svenska som andraspråk 1 ska språket vara varierat, och kommunikationen ska fungera väl, även om någon mindre lyckad formulering eller normavvikelse kan förekomma. Det innebär bland annat en större variation i val av verb, mer avancerade ordval, utbyggda nominalfraser samt en varierad och något mer komplex meningsbyggnad. Att kommunikationen ska fungera väl innebär inte att språket måste vara genomgående normenligt. Smärre fel kan accepteras, exempelvis vad gäller genus, kongruens eller ordföljd, då sådana fel kan förekomma långt fram i språkutvecklingen. Dessa ska dock inte påverka förståelsen av innehållet.

Stilen ska vara anpassad till kommunikationssituationen. I ett resonerande inlägg ska stilen i huvudsak präglas av sakliga formuleringar. Även argumenterande inslag kan få förekomma i resonerande inlägg, förutsatt att inlägget ändå kan fungera i den tänkta kommunikationssituationen. Stilen i ett debattinlägg ska som helhet vara argumenterande, till exempel genom tydliga åsiktsuttryck och värdeord. Tillämpningen av stildrag, såsom läsartilltal eller retoriska frågor, ska vara funktionell i sammanhanget.